

Platform Handschriftontwikkeling

www.handschriftontwikkeling.nl

Linkshandigendag – 13 augustus 2013 – *overzichtsartikel*

Sinds 25 januari 2013 staat op de website van het Platform Handschriftontwikkeling deze aankondiging:

ACTUEEL

**Dinsdag 13 augustus:
Internationale Linkshandigendag!**

Eens even aandacht, begrip en waardering voor onze 'lefties'?

Zie vooral www.linkshandigendag.nl en www.linkshandig.info.

President Barack Obama

Aanleiding

Op internet wordt als doel vermeld, dat deze dag bedoeld is mensen ervan bewust te maken hoe lastig bepaalde dingen zijn in een overwegend rechtshandige wereld.

In het jongste onderzoeksrapport "Balans van handschriftkwaliteit in het primair onderwijs" (PPON, 2009) is wel het verschil tussen jongens en meisjes onderzocht, maar niet dat tussen links- en rechtshandige leerlingen.

Beide gegevens zijn voor de Werkgroep Kinderhandschrift van het Platform Handschriftontwikkeling aanleiding om dit overzichtsartikel samen te stellen.

Opzet

We hebben heel wat bronnen geraadpleegd, waarin over linkshandigheid wordt gesproken. Daaruit zijn gegevens overgenomen die ons van praktisch belang lijken voor wie linkshandig gaat schrijven of dit al doet. Deze gegevens zijn in rubrieken ondergebracht, zodat ze snel te vinden zijn:

1. Algemene informatie
2. Wist je dit?
3. Voor leerkrachten
4. Bepalen van de voorkeurshand
5. Materialen
- 6.1 Praktische tips en lesideeën
- 6.2 Praktische tips voor wie links schrijft
7. Literatuur
8. Websites

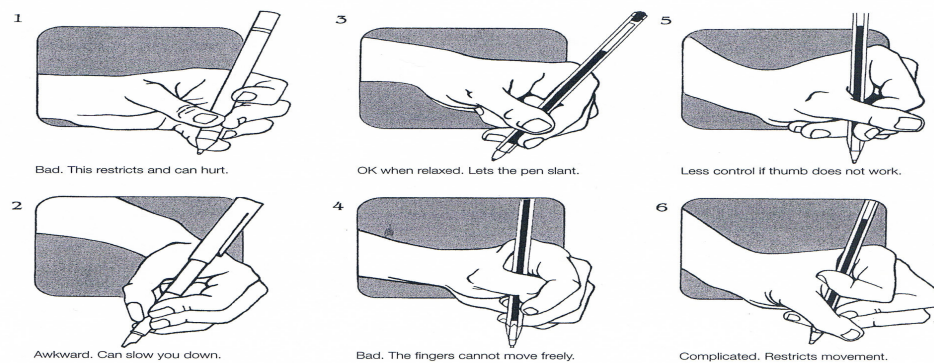
Wij zijn ons er terdege van bewust, dat het thema nooit uitputtend kan worden weergegeven. Daarvoor bestaat er gewoonweg teveel informatie. Wij hebben getracht zoveel mogelijk het belangrijkste bijeen te brengen.

1. Algemene informatie

Ongeveer 10%, een tot drie op de 10 mensen, meer jongens dan meisjes, heeft kans om als linkshandige door het leven te gaan.

Waarom een kind links- of rechtshandig wordt? Psychologen en neurologen hebben daar onderzoek naar verricht. Studies tonen aan dat een kind 50 tot 60% kans heeft om linkshandig te worden als beide ouders linkshandig zijn. De lateralisatie blijkt al te bestaan bij de bevruchting. Met andere woorden, linkshandigheid is voor een stuk genetisch bepaald. Het gen voor linkshandigheid is echter nog niet bekend.

De oriëntatie ontwikkelt zich verder tijdens de eerste kinderjaren, ontwikkelt zich verder als de baby voorwerpen begint te grijpen rond de leeftijd van 6 maanden. Op de leeftijd van 18 maanden is de voorkeur van het kind nog duidelijker. Bijvoorbeeld als het tekent, speelt, zijn tanden poetst, zijn haar kamt, papier knipt, een bal trapt, enz. Geen definitieve keuze vóór de leeftijd van 6 jaar! Maar men mag niet te vroeg een conclusie trekken. Op de leeftijd van 3 jaar heeft het kind nog niet definitief gekozen tussen zijn rechter- en linkerhand. Op de leeftijd van 6 jaar aarzelt het soms nog, wat eerder wijst op een lichte vertraging in de lateralisatie. Het staat de leerkracht dan vrij het kind aan te raden eerder de rechterhand te gebruiken. Maar de uiteindelijke beslissing moet het kind zelf nemen, liefst in samenspraak met leerkracht en ouders.

Ongebruikelijke pengrepen bij linkshandigen (Sassoon)

Linkshandigheid heeft z'n nadelen

Denk maar eens aan knippen met een schaar, snijden van brood, openen van een blik of slijpen van een punt aan een potlood. De schaar, blikopener, mes en puntenslijper zijn voor rechtshandigen ontworpen. Hierdoor wordt een linkshandige dagelijks geconfronteerd met zijn linkshandigheid.

Maar ook z'n voordelen

De rechter hersenhelft is beter ontwikkeld. In de rechter hersenhelft huist ook de creativiteit. Over het algemeen zijn linkshandigen dus creatiever dan rechtshandigen. Een hoog percentage kunstenaars is linkshandig. Zo bleek uit metingen in kunstacademies 40% linkshandig te zijn.

Ook bij veel sporten hebben linkshandigen voordeel van hun linkshandigheid. Met name bij contact-sporten als schermen en boksen zijn zij in het voordeel, net als bij volleybal, honkbal (pitcher), tennis, handbal, badminton, waterpolo, tafeltennis. De veelal rechtshandige tegenstanders zijn gewend met rechtshandigen de strijd aan te gaan. Hiervan kan je als linkshandige goed profiteren.

Mevr. Gerritsen, werkzaam in de thuiszorg, deelt ons deze herinneringen rond linkshandigheid mee:

“In mijn en mijn mans familie komt bij de directe familie linkshandigheid niet voor. Van familie die verder weg staat en van familie in het verleden (overgrootouders) is niet bekend of er van linkshandigheid sprake was.

Mijn dochter was van kleins af aan duidelijk linkshandig. Ik heb in het onderwijs gezeten en in die tijd (jaren '70) dwong men linkshandigen niet meer tot rechtshandigheid.

Mijn dochter mocht dus gewoon linkshandig zijn. Heeft met tennis een goede backhand. Zelf ben ik rechtshandig, maar sommige dingen doe ik ook wel met links (linkerhand, arm).

Mijn vriendin van 65 is ook linkshandig. Haar familie is rechtshandig op een tante na (zus van een van de ouders) Mijn vriendin zat op een moderne lagere school waar men linkshandigen niet tot rechtshandigheid dwong. In die tijd gebeurde het nog heel veel dat dit op scholen wel gedaan werd! Ze heeft sinds kort een kleinzoon en is benieuwd of deze linkshandig is. Het is wel zo dat de andere oma ook linkshandig is...

Mijn vriendin trapt een bal altijd weg met rechtersvoet, maar vangt een bal met linkerhand. Is duidelijk linkshandig.” Geraldien Gerritsen, februari 2013

Het percentage linkshandige schrijvers in de gevonden studies varieerde van 8-18%. Het percentage zwakke of dysgrafische schrijvers varieerde bij linkshandige schrijvers van 3-12.5% versus 12-27% in de totale populatie. Er was geen verschil in leesbaarheid tussen rechts- en linkshandigen. Over het verschil in schrijfsnelheid tussen rechts- en linkshandige kinderen is de literatuur verdeeld. (Overvelde c.s., 2010)

2. Wist je dit?

- In 1891 verscheen bij Seijffard's Boekhandel in Amsterdam “Het linksschrift, oefeningen in het schrijven met de linkerhand”.

- Hersenonderzoek met links- en rechtshandigen laat zien dat er veel grotere verschillen zijn in de inrichting van de hersenen dan eerder gedacht. (zie Kennislink.nl)

- Linkshandig en rechtsogig: kruisdominantie. Is nadelig voor 't leren. Oriëntatielabiliteit geeft problemen bij lezen, schrijven en rekenen.

- In 1975 besloot de Amerikaan Dean R. Campbell om een dag voor de linkshandigen te maken. Hij richtte een belangenvereniging op en heeft opzettelijk 13 augustus (vrijdag) in 1976 uitgekozen als internationale linkshandigendag – omdat die dag op een vrijdag (ongeluksdag de 13e) viel! Met als doel: aandacht vragen voor de kleine en grote ongemakken waar linkshandigen in onze rechtshandige wereld tegenaan lopen. In ons land kennen we een speciale internetwinkel.

- Mevrouw C.R. is van nature linkshandig. Zij heeft twee zoons, een eeneiige tweeling, allebei linkshandig. Als kind moest zij rechts leren schrijven – ze werd er ziek van, ging flink stotteren, moest ervan overgeven. Na protest van ouders en huisarts kreeg zij in de 3^e klas van de lagere school (1947) een officiële vrijstelling om niet meer met rechts te hoeven schrijven. Ze ging met een vulpen voor linkshandigen schrijven. Toen ze naar het voortgezet onderwijs ging heeft ze daar het certificaat afgegeven. Het stotteren is allang verdwenen, al ‘hapert’ haar stem nu en dan nog wel.

- Linkshandigen hebben in ieder geval een beter ontwikkeld *corpus callosum*, een bundel zenuwvezels die de hersenhelften verbindt. Dat maakt dat ze beter gebeurtenissen onthouden dan hun rechtshandige medemensen, zo ontdekten onderzoekers van de universiteit van Toledo.

- Er zijn bekende linkshandigen geweest en nog altijd, zoals: Barack Obama, Prins Willem Alexander, Prinses Laurentine, Paul de Leeuw, Willem van Hanegem, Ruud van Nistelrooy, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Paul McCartney, Robert de Niro, Jimi Hendriks, Charlie Chaplin, Albert Einstein, Beethoven, Picasso, Lionel Messi, Jimmy Connors, John McEnroe, Mark Rutte.

- Over linkshandigen zijn heel wat ware en onware verhalen in omloop, om er enkele te noemen:
* hun denkstijl is intuïtief, creatief, emotioneel, meevoelend, spiritueel, het geheel overziend;
* geneigd intuïtief, gevoelsmatig te denken en te handelen, terwijl een rechtshandige eerder geneigd is verstandelijk, logisch te denken en te handelen. (Sprekender/56)

- In de grafologie is het in verband met de duiding van de hellingshoek van groot belang te weten of iemand linkshandig schrijft. Een eventueel linkshellend schrift wordt dan namelijk heel anders uitgelegd.

- Er bestaan geen linkshandige hockeysticks – en ze mogen ook niet bestaan, omdat de ‘bolle’ kant dan aan de andere kant zou zijn. Dat wordt voor de scheidsrechters te moeilijk om te beoordelen!

- Bij linkshandigen groeien de nagels van hun linkerhand sneller, bij rechtshandigen die van de rechterhand.

- Linkshandigen moeten altijd iets extra's doen, de procedure spiegelen. Rechtshandigen hoeven dat nooit, aldus Rik Smits in 'Het raadsel van linkshandigheid' (2010).
- Wanneer je schrijfinstructies krijgt die voor jou als linkshandige gewoon niet kloppen. Wat doe je dan? Je verzint een alternatief. Desnoods stiekem. Op eigen kracht. Zie daar: het lot van de linkshandige. Improviseren, aanpassen, het maar zo'n beetje op eigen kracht uitvogelen, en er vooral niet moeilijk over doen, schrijft Kirsten van Santen in "Linkspootje forever!"
- Er is goed onderzoek naar gedaan: na één jaar schrijfonderwijs, in groep vier dus, leveren alle kinderen, links- en rechtshandige schrijvers, dezelfde kwaliteit én snelheid.
- Cursief schrift is beter is voor linkshandigen in verband met de tegengestelde helling van het papier. (Zie literatuur: Schermer, bundel 26)
- Schandalig vindt Smits, dat op pabo's nog altijd geen aandacht aan linkshandigheid wordt besteed, terwijl er in iedere klas twee of drie linkshandige kinderen zitten. „Je hebt alleen van dat belachelijke pedagogische geklep over 'achteroverhellend schrijven'. Dat slaat nergens op. Het enige wat zou moeten, is dat docenten óók met links op het schoolbord moeten kunnen voordoen hoe je schrijft. Dan krijgen linkshandige kinderen eindelijk eens de juiste instructies."
- Een kleinschalig onderzoek vergeleek links- en rechtshandig schrijvende 12-jarige jongens. Slechts één van de negen linksschrijvers (11%) bediende zich van linkshellend schrift. De oude opvatting dat linkshandige schrijvers overwegend linkshellend schrift zouden produceren, wordt hiermee gelogenstraft. (Schermer, 2007)
- Het belangrijkste herkenningmateriaal, in bijna elk linkshandig schrift, bestaat uit enkele in spiegelbeeld vervaardigde letters (spiegelschrift), aldus dr. B. Wittlich (1951).
- Sommige schrijfbewegingen worden met de linkerhand spontaan van rechts naar links gemaakt. Door een artikel van Brandt uit 1976 werd duidelijk, dat deze rechts-links-bewegingen zich alle in het horizontale vlak afspelen en wel:
 1. kleine letters: bij t en f gaat de dwarsstreek van rechts naar links;
 2. hoofdletters: bij A, E, F, L en T gaat de dwarsstreek van rechts naar links;
 3. cijfers: bij '5' en '7' gaat de dwarsstreek van rechts naar links;
 4. leestekens: bij afbreekstreepje gaat dit van rechts naar links; ook tekens +, -, =.
- Een ander, maar veel minder voorkomend, herkenningpunt bij linkshandigen is de omgekeerde bewegingsrichting van ovalen; 10% van hen schrijft de O en Q met de wijzers van de klok mee, in tegenstelling tot rechtsschrijvers, terwijl geen enkele rechtshandige dit doet. Een belangrijke uitzondering vormen de van rechts naar links vrij (spontaan) getrokken halen, onderstrepingen en parafen; ze komen, aldus J. Peugeot (1989) kennelijk alleen in linkshandig schrift voor.
- Een onderzoek bij linkshandigen en hun schrijfhoek wees het volgende uit. Op grond van een niet homogene leeftijdsgroep werd ten aanzien van linkshandig schrijven wel duidelijk, dat:
 - in totaal 1 op de 8 à 9 kinderen met de linkerhand schrijft;
 - meer meisjes dan jongens (resp. 32 en 23) linkshandig schrijven;
 - meer meisjes dan jongens (resp. 16 en 4) linkshellend schrijven;
 - vrijwel evenveel meisjes als jongens (resp. 4 en 5) steil of rechtop schrijven;
 - meer jongens dan meisjes (resp. 14 en 11) rechtshellend schrijven;
 - meisjes in zowel de categorie linkshellend (16x) als rechtshellend (11x) voorkomen, jongens overwegend in de categorie rechtshellend (14x);
 - één meisje schrift produceert met een sterk wisselende schrijfhoek.

In het voorgaande onderzoek bedroeg het aantal linkshandigen 55 op een aantal van 465 leerlingen, dat wil zeggen 1 op de 8 à 9 (gemiddeld 8.45). Bij een vervolgonderzoek bedroeg het aantal linkshandigen 76 op een aantal van 619, anders gezegd 1 op de 8 (gemiddeld 8.14).

Conclusies

Ongeveer één op de acht kinderen in de leeftijd van 12 t/m 18 jaar schrijft met de linkerhand.

Meer meisjes dan jongens schrijven linkshandig en wel in een verhouding van één linkshandige jongen ten opzichte van anderhalf linkshandig meisje.

Meer meisjes dan jongens schrijven linkshellend en wel in een verhouding van één linkshandige jongen ten opzichte van drie linkshandige meisjes.

Bij de linkshandige jongens schrijft in beide onderzoeken ongeveer één jongen op de vier rechtop. Bij de meisjes varieert dit sterk en wel van respectievelijk één op acht (eerste onderzoek) tot één op bijna vier meisjes (tweede onderzoek).

Toelichting: Het vervolgonderzoek omvatte, in vergelijking met het eerste onderzoek, in totaliteit relatief meer linkshandige meisjes dan jongens. De kans is daardoor ook groter, dat er meer van hen rechtop zullen schrijven.

Bij de linkshandige jongens schrijft in beide onderzoeken ruim op één twee rechtshellend. Bij de meisjes varieert dit en wel van één op drie (eerste onderzoek) tot één op vier. De schrifthelling is, ook bij linkshandigen, heel persoonlijk. (Schermer, 2007)

3. Voor leerkrachten

- De papierligging, lichtinval en zitplaats (links van een rechtshandige) vragen om aandacht.

- Onder meer Herrick en Okada leverden praktische aanbevelingen op voor linkshandige schrijvers:

- tegengestelde lichaamshouding in vergelijking met rechtshandigen;
- samen zoeken naar de beste papierligging;
- schrijfhand onder de regel in plaats van erboven;
- pols liggend in plaats van staand, waarbij de pen naar de linker schouder wijst;
- pen verder van de punt afhouden dan bij rechtshandigen het geval is;
- licht valt van de rechterkant in plaats van de linkerkant;
- speciale instructie bij het aanleren van schrijffletters;
- schrijfhoek vrijlaten, dus geen rechtshelling eisen;
- bij gebruik van vulpen een linkshandig model. (zie literatuur: Schermer c.s., Sprekender Schrift)

- Er zijn goede en verkeerde pengrepen bij linkshandigen. (zie hierboven p. 2, en op internet onder "penholding lefthand").

- Pfanne (1971) keerde zich tegen de wijdverbreide en diepgewortelde mening, dat linkshandigheid ook linkshelling zou betekenen! De soort pengreep en de papierligging zijn bepalend voor de helling van het schrift – linkshellend, rechtop, rechtshellend. De leesbaarheid is belangrijker dan de helling van het geschrevene.

- De druk wordt vaak verplaatst ten gevolge van de schuivende beweging van de hand; deze beweging vergt meer inspanning en gaat met meer druk gepaard.

- Het kost linkshandigen meer moeite om verbonden te schrijven, omdat de pen eerder en vaker naar rechts moet worden verplaatst; er zullen meer rustpunten worden ingelast. Het schrijftempo is doorgaans lager dan bij de doorsnee rechtshandige.

- Bij een aantal kleine letters, hoofdletters, cijfers en leestekens, in par. 2 concreet vermeld, wordt geen enkele rekening gehouden met de tegengestelde schrijfbeweging bij linkshandigen.

- "Linkshandigen lijden onder leerkrachten zonder begrip". (zie literatuur: Schermer c.s., Sprekend Schrift).

- Wil je de muis op 'links' omzetten? Ga dan naar <http://www.linkshandig.info/linkshandig-muis.htm>

De werking van de muisknoppen is gemakkelijk te wijzigen:

* Kies Start >> Configuratiescherm >> Printers en andere hardware.

* Klik dan op het pictogram Muis.

- * Zet het vakje bij Primaire en secundaire knop omwisselen aan.
- * Klik op OK om het venster te sluiten.
- * Sluit ook het Configuratiescherm. Nu zijn de muisknoppen aangepast voor linkshandig gebruik.

4. Bepalen van de voorkeurshand

Testjes om de voorkeurshand te bepalen: (er kunnen drie kolommen achter: links, rechts, wisselend)

1. OBSERVEREN! Kijk over een *langere* periode met welke hand een kind zaken aanpakt, oppakt, kleurt, etc. Kruist het daarbij de lichaamsas, dan is de voorkeur duidelijker. Bijvoorbeeld een pen die rechts van het kind ligt, wordt met de linkerhand gepakt. (met rechts zou de kortste weg zijn)
2. Laat het kind lichaamsdelen aanwijzen: pak je oorlelletje, je hak, etc.
3. Kijk hoe het kind belt met een (speelgoed-)telefoon. (hand en oor)
4. Laat het knikkers, kralen, erwten, rozijnen o.i.d. in een bekertje doen. (Heb je al een idee wat de voorkeurshand zou kunnen zijn, zet het bekertje dan eens aan de andere dan de voorkeurskant en kijk wat er dan gebeurt)
5. Planten water geven
6. Een bal ergens naar toe laten rollen. Kegels of doos bijvoorbeeld.
7. Een bal in een emmer of bak laten werpen
8. Afstoffen, raam zemen, bord vegen
9. Een plaatje laten aanwijzen
10. Een blokje oprapen
11. Potloodlijn laten uitgummen
12. Iets laten tekenen/schrijven (afhankelijk van ontwikkelingsniveau)
13. Een reepje papier laten knippen
14. Het haar laten kammen

Tweehandige bewegingen; de ene hand om het voorwerp vast te houden en de andere om de handeling uit te voeren. Let op de hand, die kracht zet en de handeling uitvoert.

1. Het deksel van een potje draaien
2. Het deksel op een potje draaien
3. Schroefdoop op een flesje drinken open of dicht draaien
4. (houten) Moer laten aandraaien

Neem deze proefjes minstens tweemaal af met een tussenperiode. Uit de score blijkt de dominante hand of tweehandigheid (ambidexter).

Bij het lezen en schrijven is het belangrijk te weten of het kind geheel of gedeeltelijk links of rechts is. Daarvoor wordt gekeken naar het voorkeursoog, voorkeursvoet en voorkeursoor.

Rechtshandigen met linkeroogvoordeur, en andersom, kunnen leerproblemen krijgen in verband met kruisdominantie.

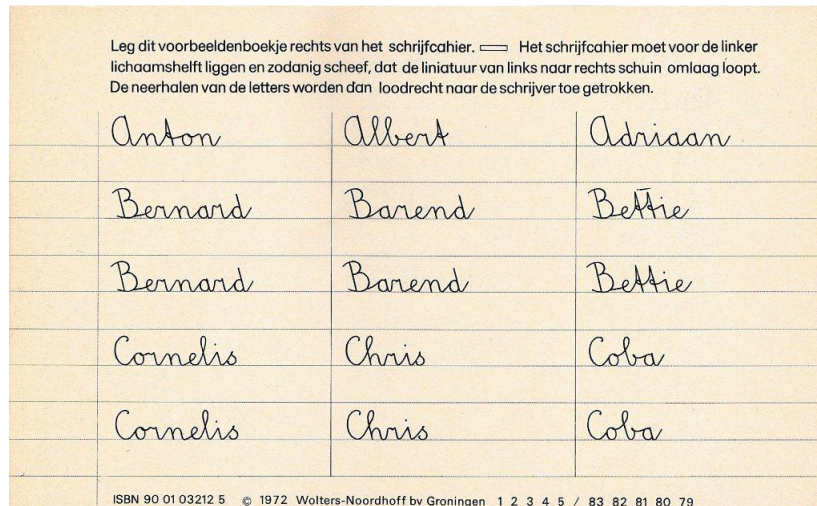
Welke hand levert grafisch de beste resultaten op? (kunnen 3 kolommen achter: links, rechts en twijfel):

1. Teken een....
2. Kleur een...
3. Trek een brede rechte lijn over van ± 10 cm
4. Trek een brede gebogen lijn over ± 10 cm
5. Trek een brede zigzaglijn over ± 10 cm
6. Trek een rechte lijn
7. Trek een sterk gebogen lijn
8. Zet een aantal rechtopstaande strepen naast elkaar
9. Maak een zigzaglijn
10. Maak een aantal rondjes naast elkaar
11. Maak een spiraal/opgerolde drop
12. Tweehandig cirkelen of verticale strepen laten trekken

Bij het onderzoek naar de handigheid zijn twee punten van belang (Kramer 1961):

- Een grotere prestatie van de linkerhand dan van de rechterhand wijst in de richting van een originele linkshandigheid, maar een grotere prestatie van de rechterhand wijst nog niet op een originele rechtshandigheid (AS: vandaar de grafische test om het krachts- en sturingsverschil te zien).
- Links werkt een kind op grond van aanleg, rechts op grond van aanleg of om milieu-invloeden, aldus Dr. P. van den Broek (1961)

5. Materialen

Illustratie uit: Links - Dr. J. Altera, voorbeeldenboekje 1.
Merk op, dat de schriftligging bovenaan vermeld wordt.

- Potlood of fijnschrijver met stevige, niet te scherpe punt in verband met de duwende links-rechts-beweging. Snel drogende inkt voorkomt het maken van vlekken of vegen. Een rond (bij schrijfproblemen driehoekig of zeskantig) HB potlood, Pilot fineliner of linkshandige Griffix-inktpen zijn aan te bevelen; de fineliner en inktpen hebben een vaste in plaats van een rollende penpunt. De druk bij een vulpen is vijfmaal minder dan bij balpengebruik! Een rollerpen is een combinatie van balpenpunt en navulbare, vloeibare inkt. Soepel over het papier kunnen gaan is van groot belang bij de linkshandige schrijver.

- Er bestaan vulpennen voor linkshandigen, waarbij de penpunt anders is geslepen; er zijn ook vulpennen die door zowel links- als rechtshandigen te gebruiken zijn.

- Linkshandige medium Visio(bal)Pennen (schrijft zwart, blauw, of rood); de penpuntkant is licht gebogen, waardoor er beter zicht op het schrijven zelf is. De pen ligt prettig in de hand, mede door de geribbelde grip. Het dopje is niet makkelijk te verwijderen, noch aan te brengen. (via De Schrijfvriend)

- Evoluent Linkshandig Toetsenbord. Backshop Healthy Computing BV is sedert 1994 erkend importeur en adviserend leverancier van ergonomische hardware producten. Backshop is gespecialiseerd in een divers ergonomisch assortiment. Van ergonomische muizen en toetsenborden tot laptopstandaards, van documenthouders tot speciale computerstoelen en mobiele kantoren. Het linkshandige toetsenbord is ontworpen voor linkshandigen of mensen die noodgedwongen maar met één hand kunnen of mogen typen.

6.1 Praktische tips en lesideeën

Over de Internationale Linkshandigen Dag

Hoe de Internationale Linkshandigen Dag wordt gevierd

- Vandaag wordt Internationale Linkshandigen Dag over de hele wereld gevierd. Hij wordt gekenmerkt door bijeenkomsten van linkshandige mensen.
- Op deze dag worden meerdere activiteiten georganiseerd, die kenmerkend zijn voor linkshandigen.
- De dag wordt overladen met linkshandige gadgets, boeken en gereedschappen. Er zijn presentaties door linkshandigen voor linkshandigen.
- De moeilijkheden van linkshandigen worden belicht en linkshandige mensen komen naar voren en delen hun ervaringen, en ook vertellen mensen hoe zij de problemen met linkshandigheid de baas worden.

Waarom de Internationale Linkshandigen Dag wordt gevierd

- Het voornaamste doel van de Internationale Linkshandigen Dag is om begrip voor linkshandigen te creëren. Het is belangrijk op te merken hoeveel wereldberoemde linkshandigen wij hebben. Om slechts enkele presidenten te noemen: Gerald Ford, Harry Truman, Ronald Reagan, George Bush, Bill Clinton en, jawel, zelfs Barack Obama.
- Andere beroemde linkshandigen zijn Prins Charles, H.G. Wells, Paul McCartney, Jimi Hendrix, Michelangelo, Amitabh Bachchan, Charlie Chaplin, Tom Cruise, Alan Border en John McEnroe. De eigenlijke lijst van beroemde linkshandigen zou echter meerdere bladzijden vullen.

Conclusie

Daarom is het voor iedereen van belang om zich te realiseren dat linkshandigheid geen handicap is. Kinderen moeten niet worden ontmoedigd linkshandig te zijn, aangezien zij zelfs meer moeite kunnen hebben met hun rechterhand, als zij per slot van rekening van nature linkshandig zijn. Het is deze dag, de Internationale Linkshandigen Dag, die alle linkshandigen in het zonnetje zet, in een poging om de rechtshandige wereld linkshandigen in een beter licht te laten zien, en door dat te doen, hun situatie te steunen om hun overleving tot een makkelijker taak te maken.

Tips/ideeën voor bij voorkeur, maar niet alléén, op Linkshandigendag 13 augustus

* Doel: je samen verplaatsen in en begrip krijgen voor linkshandigen

* Begin met een gedicht, voorlees-, of eigen verhaal over linkshandigheid, liever nog over een groepsgenoot, of interview er een.

*Laat je bovenbouwers het bekende pangram “the quick brown fox jumps over the lazy dog” (of een Nederlandse, raadpleeg internet) eerst met de gebruikelijke schrijfhand (op blanco half A4-tie) schrijven, daarna eronder met de andere hand. Inventariseer de opmerkingen eens! Houd evt. een enkel aandachtspunt in je achterhoofd, bijvoorbeeld: lettergrootte, helling, regelverloop, on-/verbonden.

* Schrijf je naam eerst eens met je schrijfhand en dan ernaast met je andere hand. Schrijf zo onder elkaar de namen van je familie. Wat ervaar je? Zie je een groot verschil?

*Laat een vragenlijstje opstellen (werkgroepje van leerlingen) over alledaagse handelingen binnen en buiten school, met steeds laten aankruisen links of rechts. Wat laat het overzicht zien – duidelijk links, duidelijk rechts, wisselend?

*Ga in het handschrift na hoe links- en rechtshandige leerlingen bepaalde letterdelen schrijven.

* Je kunt een linkshandige zone in het lokaal inrichten. Iedereen in dit gebied moet hier alles met de linkerhand doen. Knippen, hand geven, eten, hameren

* Geef ieder die je op Linkshandigendag in de klas tegenkomt met links een (padvinders) hand.

Algemene activiteiten:

- maak een werkplek/-tafel/-hoek waar enkele handelingen met de andere hand moeten worden verricht: knippen, hand, drinken, eten, inkleuren, dop los-/vastdraaien, hameren

- observeer een linkshandige en let op zithouding, papierligging, pengreep, handhouding, schrijfwijze (helling, verbonden?)

Specifieke (schrijf)activiteiten op ongelinieerd ¼ A4-tje

Onderbouw:

- laat een geluste guirlandereeks maken, eerst met ene hand, dan eronder eenzelfde met de andere hand (e-vorm);
- laat een geluste arcadereeks net zo maken (omgekeerde e-vorm);
- trek met je niet-schrijfhand je schrijfhand om.

Middenbouw:

- laat krakelingreeks maken, eerst met de ene hand, erna eenzelfde met de andere hand (f-vorm).

Bovenbouw:

- laat pangram eerst met goede hand, dan met andere hand onder elkaar schrijven (.Voorbeeld: *Doch vlakbij zwerft 'n exquis gympje*; zie voor veel meer voorbeelden op internet onder 'pangram');
- wie (2 à 3 leerlingen) willen uitspraken/gezegden over 'linkshandig' opzoeken?
- Spreekwoorden en gezegden:
 1. Het hart des wijzen is tot zijn rechter-, maar het hart eens zots is tot zijn linkerhand.
 2. Wij wachten met de linkerhand – aan tafel wachten tot de laatste komt
 3. Hij heeft twee linkerhanden – is onhandig
 4. Laat de linkerhand niet weten wat de rechter doet – vertel niet wat je aan giften geeft
 5. Een huwelijk met de linkerhand – huwelijk van een man van adel en een vrouw uit een lagere klasse
 6. Iemand links laten liggen – iemand negeren
 7. Hij was ook niet links – die is gevat
 8. 't Is een linker – dat is een bedrieger
 9. Links lullen, rechts vullen – niet doen wat je zegt
 10. Iemand links passeren – niet naar omkijken
 11. Linkse streken – valse streken
 12. Oefen met je linkerhand terwijl je nog een rechterhand hebt. (Afrika)
 13. Hoe linker hoe flinker, hoe rechter hoe slechter
 14. Linkshandigen zijn niet ONhandig

Is het voor de linkshandigen wel zo leuk als het negatieve image van 'links' in hun bijzijn besproken wordt? Daar is de houding, uitleg en sturing van de leerkracht van groot belang!
De leerkracht kan kiezen of hij/zij die opdracht wel/niet voor zijn groep geschikt vindt.

Bronnen:

- * Internationaal Spreekwoordenboek van Gerd de Ley
- * Nederlandse spreekwoorden en gezegdes van K. ter Laan
- * Van Dales Groot Woordenboek der Nederlandse Taal

- gesprek:

- in tafelgroep: hoe voel je je als je met je andere hand iets moet doen, bijv. bij gewonde hand/arm in mitella?
- in kringgesprek: welke gevoelens zijn er genoemd? Wat betekent het als je zulke gevoelens vaak krijgt?

6.2 Praktische tips voor wie links schrijft

a. Schrijf met een stevige punt (potlood of fijnschrijver), aangezien je moet duwen om de schrijfbeweging van links naar rechts te maken. Daarom is ook een niet al te spitse punt aan te raden, om niet in het papier te steken.

b. Pak het schrijfgereedschap wat hoger vast. De driepuntsgreep (duim rechts tegen, wijsvinger op, middenvinger links van potlood/pen) wordt aanbevolen. Houd vingers tenminste 2.5 cm van de punt van het schrijfgereedschap af vast in verband met zicht op wat je schrijft.

- c. Leg het papier iets rechtshellend, links van je navel, neer in verband met de bewegingsvrijheid van de schrijfhand, zicht op het papier, en de eventuele schrijflijn.
- d. De kwaliteit van het papier moet niet te glad zijn in verband met wegglijden dan wel uitschieten van de pen.
- e. Ligging van voorbeeld, taalboek e.d. Dit moet rechts in plaats van links van de schrijver liggen, zodat de inhoud steeds goed te zien is.
- f. Zorg voor lichtinval van rechts op het werk.
- g. Zorg, dat er niemand links van een linkshandige zit, zodat die hem/haar niet aanstoet en de arm vrij kan bewegen.
- h. Zorg voor een goede zit-/hoofd-/lichaamshouding (voeten op grond, borst vrij van tafel, oogafstand tot papier).
- i. Blijf met de schrijfhand onder de regel, zodat er niet door het geschrevene heen wordt geveegd, in plaats van met gehaakte pols boven de regel (bovendien eerder schrijfkramp, vanwege minder doorbloeding, zoals bij een ‘slapend’ been het geval is). Bij gehaakte pols wordt de elleboog dicht tegen het lichaam aangehouden en gaan de bewegingen naar het lichaam toe. De neerhalen van de letters staan loodrecht op de denkbeeldige oogas en voorkomen een draaiing van het hoofd. Een ‘gehoekte’ greep (hand boven de lijn) kan prettig en doelmatig zijn. Verander hem niet, behalve als hij vloeiend en vlot schrift verhindert.
- j. De methode “Ik ga schrijven” raadt linkshandigen aan: elleboog dicht bij het lichaam houden.
- k. Haenen-van der Hout adviseert linkshandigen het schrijfblad in drie verschillende posities aan te bieden, om te zien wat het beste resultaat geeft.

7. Literatuur

- Platform Handschriftontwikkeling - Tiplijstje voor wie linkshandig schrijft (www.handschriftontwikkeling.nl), aldaar rubriek Linkshandigheid
- Linkshandigheid in het handschrift? een historische verkenning (op website van Platform, rubriek Linkshandigheid)
- Renate Joos - Senioren, gehandicapten en linkshandigen: Schriften van buitenbeentjes (DS/26.09.08)
- Renate Joos - Die Schrift des Linkshänders, Merkmale (8 stuks)
- Die Graphologie, 3.Jahrgang, I/92 - Linkshandigheid – grafologisch en psychologisch (DS/09.04.08)
- Acta 1966 – Schelenz- linkshandigheid
- L. & E. Schelenz - Pädagogische Graphologie, (1958), dl.2.: Linkshänder und Ihre Schrift, hfdst. IV
- Nota schrijven basisonderwijs (1982), p. 76, 1982
- W.A. Wassenaar en F.P.M. Saan (1983) - De mythe van het linkshandige kind
- Piet Vroon (1994) - Kopzorgen: Linkshandigheid en sport
- Piet Vroon (1992) - Allemaal psychisch, p. 225 - 229
- Rik Smits (2010) - Het raadsel van linkshandigheid, aankondiging boek
- Ulla Laufs (1994) - Wir haben zu wenig Linkshänder
- Dick Schermer (2010) - Over kinderhandschrift, schrijfopvoeding en schrijfonderwijs gesproken, bundel 23, hfdst.16 uit
- Dick Schermer (2011) - Over kinderhandschrift, Schrijfopvoeding en schrijfonderwijs gesproken, bundel 26, hfdst. 2, p. 3
- C.G. Haenen-van der Hout (1983) verwijst in ‘Handschrift als signaal’ naar A. van Engen, “Leerkrachten en handigheidskeuze, een inventariserend onderzoek naar de handigheidsproblematiek in klas I bij het schrijfonderwijs’ Groningen 1980
- C.G. Haenen-van der Hout (1976) - Kriebels, krabbels en hanepoten, hfdst. 1.9 (linkshandigheid bij het leren schrijven) en 4.6.1 (Linkshandigheid in het vierde leerjaar)
- J. Knopp (z.j.) - Erkenne dein Kind, p. 22
- J. Peugeot (1992) - Entwicklungsstadien des Schulalters im Spiegel der Schrift, 3.3 en 3.4

- J. Egmond en K. de Poel (1960) - Penneconste, pg. 97 en 98
 Schrijfwerk – Nationaal Schoolmuseum (1999): “Rond 1900 vond men vaak hoge ramen aan de linkerkant van het lokaal. Vanwege het schrijven met de rechterhand was de lichtinval daardoor op het schrijfpapier goed. Tot in de jaren '50 was het op veel scholen verplicht om rechts te schrijven. Tegenwoordig maakt het niet uit met welke hand we schrijven. Er zijn zelfs linkshandige pennen op de markt die het gemakkelijker maken om met de linkerhand te schrijven.”
- B. Engelhart en C. Brand (1955) - De didactiek van het schrijven, p. 66
 J. van de Pavert en D. Zuiderveld (1975) - Kind, school en schrijven, hfdst. 5.2
 A. van Engen - Schrijven als oefenvak, hfdst. 4.3.5., 5.13.3, 5.14, 6.4, 7 (p.128 – 151), 9.7, 9.11 en 9.15
 M.R. Groenewege en W.C. de Man (1957) - Schrift, Schrijven, Schrijfonderwijs, hfdst. 4.f
 SIG- Onleesbaar!!! (2006), hfdst. 8
 A. McAllen (1977) - Kinderen leren schrijven, p. 59,60
 M. Derwig (2003) - Schrijfkriebels, p. 14 en 15
 E. Kooijman, M. van Mierlo en Ch. Natzijs (2006) - Pak je pen, hfdst. 8
 D. Schermer (2007) - Links- en rechtshandige 12-jarige jongens vergeleken
 D. Schermer & A.C.M. Schoemaker-Ytsma (2001)- Schrijven met de linkerhand, in: Sprekend Schrift (p. 27-30)
 D. Schermer & A.C.M. Schoemaker-Ytsma (2002) - Linkshandigheid, in: Sprekender Schrift (p. 56, 57)
 R. Sassoon (2006) - Handwriting Problems in the Secondary School, p. 28
 Overvelde, A., e.a.(2010) - KNGF Evidence Statement “Motorische schrijfproblemen bij kinderen” (p. 12, 50)

8. Websites

- www.handschriftontwikkeling.nl
www.linkshandigendag.nl
www.linkshandig.info
www.delinkshandigenwinkel.nl
<http://www.altiusdirectory.com/Society/international-left-handers-day.html>:
 Over pennen: <http://www.ru-lefthanded.co.uk/pages/pens.html>:
 For Our Range of Left & Right Handed Stabilo Pencils Please Click Here
 For Our Range of Left & Right Handed Stabilo S Move Pens Please Click Here
 For The NEW Stabilo Left Handed EasyGel Pens Range Please Click Here
 For Our Range of Left Handed Fountain Pens Please Click Here
 For Our Range of Left Handed Griffix Pens Please Click Here
www.heutink.nl
www.bruynzeel.com
www.lamy-pen.com
www.left-handersday.com (hier is E-book “Your Left-Handed Child” voor \$ 7,73 te koop)

AL/AS/DS/20.03.13